

GAMS

BELGIQUE - BELGIË

GBV & ASYLUM
LEARN & ACT

6

SPECIFIEKE
FICHE

Partnergeweld en internationale bescherming*

* Er wordt in deze fiche gestreefd naar een genderbewust en inclusief taalgebruik. Hoewel hierbij erkend wordt dat de Nederlandse taal hierin tekort schiet, werd ervoor gekozen de vermelding 'v/m/x' weg te laten om de continuïteit van de tekst te verzekeren.

Inhoudstafel

1. Basisaspecten	1
1.1. Definitie.....	1
1.2. Context.....	2
1.3. Gevolgen.....	8
2. Juridisch kader	9
3. Identificatie	11
3.1. Aandachtspunten voor de sociale en medische intake.....	11
3.2. Signalen voor identificatie.....	12
3.3. Voorbeeldvragen.....	13
4. Stappen na identificatie	14
4.1. Op psychosociaal vlak.....	14
4.2. Op het vlak van gezondheid.....	15
4.3. Op juridisch vlak.....	16
4.4. Veiligheid in het opvangcentrum.....	19
5. Praktische hulpbronnen	20
6. Bronnen voor verdere studie	23
Bijlage 1: Richtlijnen en medisch certificaat bij fysiek geweld	24

1 | Basisaspecten

1.1. DEFINITIE

Partnergeweld (of huiselijk geweld) is één van de meest voorkomende vormen van intra-familiaal geweld.

De definitie die in 2006 aangenomen werd door het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen (IGVM), beschrijft partnergeweld als

“een geheel van gedragingen, handelingen en houdingen van één van de partners of ex-partners die erop gericht zijn de andere te controleren en te domineren. Het omvat fysieke, psychische, seksuele en economische agressie, bedreigingen en geweldplegingen die zich herhalen of kunnen herhalen en die de integriteit van de ander en zelfs haar/zijn socio-professionele integratie aantasten. Dit geweld treft niet alleen het slachtoffer, maar ook de andere familieleden, waaronder de kinderen. Het is een vorm van intrafamiliaal geweld. Meestal zijn de daders van dit geweld mannen en de slachtoffers vrouwen. Geweld in intieme relaties is een uiting, in de privésfeer, van de ongelijke machtsverhoudingen die in onze samenleving nog steeds bestaan tussen vrouwen en mannen”¹.

Deze definitie kadert in de beschrijving van partnergeweld, zoals aangenomen door het College van procureurs-generaal:

“iedere vorm van fysiek, seksueel, psychisch of economisch geweld tussen echtgenoten of personen die samenwonen of samengewoond hebben en tussen wie een duurzame affectieve en seksuele band bestaat of bestaan heeft”².

→ Zie specifieke fiche 8 'Gendergerelateerd geweld bij kinderen in de context van internationale bescherming', die specifiek handelt over de impact van geweld op kinderen.

¹ <https://igvm-iefh.belgium.be/nl/activiteiten/geweld/partnergeweld>.

² Col 3/2006: http://www.egalite.cfwb.be/index.php?elD=tx_nawsecuredl&u=0&g=0&hash=b7615c08c93be8ba5555b73144d54481b94730ea&file=fileadmin/sites/sdec_III/upload/sdec_III_super_editor/sdec_III_editor/documents/Violence/Circulaire_COL_3-2006.pdf.

1.2. CONTEXT

Partnergeweld komt voor binnen alle sociale groepen, ongeacht leeftijd, cultuur of seksuele oriëntatie van individuen.

Daar de daders van partnergeweld hoofdzakelijk mannen zijn³, werd ervoor gekozen in de tabellen en afbeeldingen geen genderneutrale taal te gebruiken. Dit om de realiteit van de mannelijke dominantie duidelijk te onderstrepen. Een heteroseksuele relatie vormt hier het uitgangspunt.

De geweldcyclus

Partnergeweld wordt gekenmerkt door gezag en macht. De geweldcyclus biedt de mogelijkheid dit dominantieproces te verklaren en te begrijpen.

De cyclus omvat vier fasen die voor de dader tot doel hebben zijn gezag over de andere te behouden: de sfeer van spanning, de crisis, de rechtvaardiging en de wittebroodsweken:

- De eerste twee dienen om **controle te krijgen** over de partner: sfeer van bedreiging en agressie. Daar ontstaat het geweld.
- De twee andere fasen dienen **om de partner terug te winnen**: rechtvaardiging, creëren van schuldgevoel en verzoening.

In families of koppels die getekend zijn door geweld, zien we deze cyclus herhaald en in versnellend tempo optreden. Hoe vaker de cyclus zich herhaalt, hoe korter de fasen 'rechtvaardiging van de agressor' en 'wittebroodsweken' worden. Soms kan slechts ingegrepen worden als hooguit twee fasen overblijven: spanning - crisis. De andere fasen zijn op dat moment helemaal verdwenen.

Telkens een cyclus afgerond wordt, boeten de slachtoffers in aan zelfvertrouwen en zelfwaardering. Ook kinderen worden slachtoffer, daar ze zich midden tussen de ouders bevinden.

Figuur 1: Cyclus van partnergeweld⁴

³ 96% van de personen die veroordeeld werden voor geweldfeiten tussen partners, zijn mannen volgens het nationaal observatorium van geweld tegenover vrouwen in Frankrijk, in 2017. Retrieved from https://www.stop-violences-femmes.gouv.fr/IMG/pdf/violences_au_sein_du_couple_et_violences_sexuelles_novembre_2018.pdf. In het Waalse gewest werd in de politiestatistieken van 2015 vermeld dat voor zaken van fysiek geweld binnen het koppel, 84% van de verdachten mannen waren. Retrieved from : <https://www.iweps.be/wp-content/uploads/2017/01/stats-violences-femmes-2511206.pdf>.

⁴ <https://www.besafe.be/nl/veiligheidsthemas/geweld/partnergeweld>.

4 FASEN	BIJ DE AGRESSOR	BIJ HET SLACHTOFFER
1 Sfeer van spanning	Spanning die door de gewelddadige persoon in de hand gewerkt wordt via verschillende signalen (drukkende stilte, dreigende blik, prikkelbaarheid, toename van conflicten, groeiend ongeduld, wijzen op fouten...).	Pogingen om het gespannen klimaat te verzachten, om de druk te doen afnemen. Ze twijfelt aan zichzelf en haar capaciteiten, ze is bang haar partner tegen te spreken.
2 Crisis	Overgaan tot geweld door gebruik te maken van gewelddadig gedrag (verbaal, fysiek, psychologisch, economisch, seksueel...) met of zonder behulp van voorwerpen. Kan verklaard worden door de wil van de dader om de macht te herwinnen over een/de situatie waarover hij denkt de controle verloren te hebben. De uitbarsting is dus het nemen van controle door de dader, geen verlies van controle.	Gevoelens van angst, schaamte, vernedering, onrechtvaardigheid, droefheid, wanhoop... Ze is ontredderd. Er treedt een door de dader opgedrongen fenomeen van onderwerping op.
3 Rechtvaardiging	Betooog om de verantwoordelijkheid voor zijn daden van zich af te wentelen. Hij rechtvaardigt zich op verscheidene manieren (minimalisering, de schuld van zich afschuiven) <ul style="list-style-type: none">• <i>Je moest maar niet...</i>• <i>Jij hebt me op stang gejaagd.</i>• <i>Ik ben te gevoelig.</i>	Ze begint te twijfelen aan haar eigen manier van waarnemen en aanvaardt de verantwoordingen van de dader. Ze stelt zichzelf in vraag en voelt zich verantwoordelijk voor het ondergane geweld. Ze denkt dat het geweld zal ophouden als ze haar gedrag verandert. Soms wil ze de dader ook helpen te veranderen.
4 Wittebroodsweken	Hij kalmeert en drukt zijn spijt uit. Hij doet beloftes en geeft geschenken om zich met het slachtoffer te verzoenen, ofwel probeert hij haar met een schuldgevoel op te zadelen door ermee te dreigen zichzelf iets aan te doen. <ul style="list-style-type: none">• <i>Ik zal naar een psycholoog gaan.</i>• <i>Het is de laatste keer.</i> Vaak wordt de context waarin ze elkaar als koppel leerden kennen opgeroepen om de bijzondere band te onderstrepen die beide partners verbindt.	De herwonnen kalmte stelt haar gerust. Ze hoopt op verandering of ze hoopt dat het weer als vroeger wordt. Ze geeft de partner dus nog een extra kans. Ze kan hem ook ondersteunen, ofwel haar eigen gewoontes veranderen om tegemoet te komen aan zijn verwachtingen.

Tabel 1: De verschillende fases van de geweldcyclus
(bron: www.ecouteviolencesconjugales.be)

Conflict of geweld?

De meeste koppels of gezinnen maken occasioneel wel eens ruzie. Leden van een gezin/koppel kunnen gerust boos zijn op elkaar zonder dat dit automatisch negatieve gevolgen heeft.

Het is belangrijk onderscheid te maken tussen een conflict en geweld in een koppel.

Partnergeweld is iets anders dan ruzie. Het is een proces dat gezag, controle, dominantie en isolement beoogt. Geweld knakt de

andere, wil haar schrik aanjagen, haar tot onderwerping verplichten. Wanneer geweld gepleegd wordt, verdwijnen respect en gelijkheid. In een conflict tussen partners bestaat een vorm van medeverantwoordelijkheid. Bij partnergeweld ligt de verantwoordelijkheid alleen bij de dader.

Ziehier een tabel die uitlegt in welke situaties men zich bevindt.

	PARTNERGEWELD	ECHTELIJK CONFLICT
Wordt er geprobeerd macht te verkrijgen over de andere?	✓ Diverse types gewelddadig gedrag worden aangewend om macht te verkrijgen, zodat de andere zich aan de partner onderwerpt.	✗ Het gaat om een meningsverschil tussen partners. Elk probeert de andere te overtuigen, wat aanleiding kan geven tot uitingen van agressiviteit.
Wat is de bedoeling?	Het door de agressor nagestreefde doel bestaat erin de macht te verwerven . Hij maakt gebruik van meerdere strategieën, waaronder geweld, om zijn doel te bereiken.	Het doel is de andere te overtuigen van de juistheid van zijn standpunt. De inzet is klaar en duidelijk voor beide partners.
Is het een blijvend fenomeen?	✓ Het geweld houdt aan en herhaalt zich in de tijd, in cyclische vorm.	✗ Het conflict beperkt zich tot momenten, zelfs wanneer de reden van de onenigheid meermaals opnieuw de kop opsteekt.
Wat is de impact?	Eén van beide partners neemt de macht over de andere. Er zijn dus gevolgen voor het slachtoffer: onmacht, angst, schaamte, wanhoop, verdriet...	Elk voelt zich vrij zich uit te drukken of zich naar believen te gedragen. De uitwisselingen en communicatie verlopen op een spontane manier.

Tabel 2: Verschillen tussen conflicten tussen partners en partnergeweld (bron: www.ecouteviolencesconjugales.be)

Er bestaan verschillende hulpmiddelen die kunnen helpen bij het detecteren van de verschillende vormen van partnergeweld. Zo is er de 'violentomètre', die in dit opzicht generaliseerd werd in Frankrijk. Voor de campagne

'Liefde is (niet)!' ontwikkelden de organisaties Zij-kant, VIVA-SVV en de Beweging tegen Geweld vzw Zijn een relatietest die aangeeft of men zich in een gewelddadige relatie bevindt.⁵

5 De test is te raadplegen via <https://relatietest.horenzienenpraten.be>.

De verschillende vormen die partnergeweld kan aannemen:

- **Verbaal geweld:** schelden, beledigingen, kwetsende benamingen en woorden.
- **Psychologisch geweld:** elke daad of afwezigheid van daad waardoor een persoon mentaal gekwetst wordt: negeren, opsluiten, beledigen, (publiekelijk) denigreren, dreigen de relatie stop te zetten, sociaal isoleren, geen vertrouwen geven, dreigen met geweld, etc.
- **Fysiek geweld:** elke daad of afwezigheid van daad waardoor een persoon fysiek gekwetst wordt: slaan, kloppen, door elkaar schudden, verwaarlozen, geen medische zorgen toedienen, aan de haren trekken, beenderen breken, branden met een sigaret, verwonden met een mes, de persoon tegen de muur duwen, wurgen, etc.
- **Geweld tegen voorwerpen/dieren:** elk gebaar dat gericht is tegen een voorwerp of een dier met de bedoeling de ander te intimideren. Voorwerpen breken of ermee gooien. Een dier verwonden, slaan of zelfs doden, etc.
- **Geweld waarbij kinderen ingezet worden:** fysiek of verbaal geweld tegen een kind in aanwezigheid van de andere ouder, de kinderen gebruiken als getuige of als een schild, het kind van de andere aanwijzen als probleem, ermee dreigen het hoede-recht over de kinderen te nemen, etc.
- **Seksueel geweld:** dwingen tot ongewenste seksuele relaties of handelingen (al dan niet in het bijzijn van of met derden); dwingen om naar porno te kijken, iemand te bekijken die zich masturbeert, zich te ontkleden in het bijzijn van anderen die toekijken, suggestieve opmerkingen maken, verkrachting, etc.
- **Economisch geweld (daden die persoon financiële schade toebrengen):** afpersen, stelen, financiële afhankelijkheid creëren, etc.
- **Administratief geweld (zeer vaak aanwezig in situaties van bijkomende seksuele uitbuiting en mensenhandel):** identiteits- en nationaliteitsdocumenten in beslag nemen, etc.
- **Doods- of zelfmoordbedreigingen:** ermee dreigen te doden of zichzelf te doden indien het slachtoffer bepaalde voorwaarden niet aanvaardt, bv. de woning niet verlaten.
- **Moord (femicide) of zelfmoord:** de meest extreme en destructieve vormen van geweld in een koppel of een gezin.

Tijdens de zwangerschap en na de bevalling is er een **toename van partnergeweld** te constateren. Sommige partners vrezen dan dat ze niet meer in het centrum van de belangstelling staan of de controle die ze op de aanstaande moeder uitoefenen zullen verliezen.

Partnergeweld in verband met zwangerschap en bevalling kan verscheidene vormen aannemen:

- **Fysiek geweld**
Slaan of in de buik of op de borsten schoppen, voorwerpen kapotslaan, stoten of duwen, bij de haren trekken, de andere verhinderen het huis te verlaten, etc.
- **Psychologisch en verbaal geweld**
Ermee dreigen een miskraam te veroorzaken of zich op de andere kinderen afreageren, de keuze van de voornamen belachelijk maken of zijn eigen keuze opdringen, het lichaam van de zwangere vrouw belachelijk maken of zijn beklag doen over de gewichtstoename, twijfelen aan het vermogen tot ouderschap, het vaderschap in twijfel trekken, schreeuwen en beledigen, bevelen geven, de voorkeuren en vaardigheden van de andere bekritisieren, etc.
- **Seksueel geweld**
De andere dwingen seksuele betrekkingen te hebben zonder instemming, mokken indien de andere geen zin heeft om te vrijen, ermee dreigen seks te hebben met andere personen indien het slachtoffer weigert, verplichten om pornofilms te bekijken, etc.
- **Controlegeweld**
De moeder verbieden aan de noden van het kind te beantwoorden, de keuze al of niet borstvoeding te geven beperken, de relaties van de andere beschimpen en haar verbieden haar familie en vrienden te bezoeken, verplaatsingen in het oog houden en activiteiten, telefooproepen, sms-berichten, mails controleren, etc.
- **Financieel geweld**
De uitgaven van de andere controleren, de andere niet betrekken bij financiële beslissingen, het slachtoffer niet toelaten een job uit te oefenen, etc.

Bron: La violence conjugale pendant la grossesse. Site Naître et Grandir, 2020⁶

In alle gevallen en omstandigheden zijn er telkens vier elementen aanwezig die het partnergeweld kenmerken:

- 1 De wil van een persoon de ander te **domineren**, te **controleren**
- 2 De **angst** van het slachtoffer
- 3 Het **repetitieve** karakter
- 4 Het **niet-respecteren** van de keuze-, beslissingsvrijheid van het slachtoffer

⁶ Lévesque, S (2020). La violence conjugale pendant la grossesse Naître et Grandir, Québec. Retrieved from <https://naitreetgrandir.com/fr/grossesse/sante-bien-etre/fiche.aspx?doc=grossesse-violence-conjugale>.

Context van partnergeweld in het kader van migratie en asiel

Wanneer de problematiek van partnergeweld beschouwd wordt in het kader van migratie en asiel, dan is het van belang zich te realiseren dat deze contexten de kans op partnergeweld vergroten.

In het algemeen kan men stellen dat er een dominante (hegemoniale) mannelijkheid bestaat die ondersteund wordt door culturele representaties en sociale praktijken, waardoor bepaalde attributen en bepaalde te verwachten rollen, geassocieerd worden met mannen.⁷

In de rollen die van mannen verwacht worden (en in daaruit voortkomende rollen van vrouwen), kan men bevestigingen aantreffen die niemand in vraag zal stellen, zoals:

- Een man heeft het recht zijn wil aan de vrouw op te leggen en geniet een hoger sociaal aanzien.
- Een man heeft het recht een fysieke straf op te leggen aan een vrouw "die zich slecht gedragen heeft".
- Fysiek geweld is een aanvaardbaar middel om conflicten op te lossen in een relatie.
- De man heeft recht op seksuele betrekkingen met zijn echtgenote.
- Een vrouw moet geweld kunnen tolereren indien ze de eenheid van het gezin wil bewaren.
- Er zijn momenten waarop een vrouw het verdient geslagen te worden.
- Seksueel actief zijn (ook verkrachting) is een teken van mannelijkheid.
- De meisjes wekken het seksuele verlangen van de mannen op.
- ...

De antropoloog David Gilmore heeft dominante mannelijkheid gekenmerkt door de 'regel van de 3 P's'⁸:

- **Provisie:** de man is diegene die geld binnenbrengt in huis.
- **Protectie:** de man is diegene die verantwoordelijkheid draagt voor de leden van zijn gezin en hen hulp en bescherming biedt.
- **Procreatie/'sexual power':** de man is degene die actief is in de seksuele relatie.

Bij migratie komen de twee eerste P's in het gedrang: Het 'gezinshoofd' is niet meer in staat te voorzien in de noden van het gezin. In plaats hiervan voorziet het opvangcentrum in materiële middelen voor levensonderhoud. In vele gevallen was de man niet bij machte zijn vrouw en kinderen te beschermen op de migratieroute. Dit kan schuldgevoelens en frustraties oproepen en tot geweld leiden: de vrouw zal hem, volgens Gilmore, ter beschikking moeten staan om te tonen dat de derde P, zijn seksuele potentie en procreatievermogen, nog intact is.

In dit kader kunnen dan ook een aantal zaken nader beschouwd worden. Zo is er bijvoorbeeld de moeite die de begeleiding in de centra ervaart met betrekking tot het gebruik van contraceptieve middelen. Het is namelijk in deze zin niet ongebruikelijk dat vrouwen zwanger willen worden om hun man of partner te 'plezieren'. Het gebrek aan intimiteit wanneer het koppel een kamer moet delen samen met hun kinderen, de inrichting van de openbare ruimtes van het centrum (met het gevoel van jaloezie wanneer de gehuwde man merkt hoe alleenstaande mannen hun blikken op zijn vrouw richten), het machtsverlies van de man (wanneer de vrouw autonoom wordt door de taal van het onthaalland te leren, door zakgeld te krijgen of door deel te nemen aan workshops over vrouwenrechten): dit zijn factoren die partnergeweld in opvangcentra kunnen triggeren en in dit kader verklaard kunnen worden. Uiteraard ligt de verantwoordelijkheid nog steeds bij de agressor en heeft deze verklaring niet tot doel geweld te verantwoorden en bepaalde activiteiten stop te zetten.

7 Govers, P et Maquestiau P. (2014). Genre et Masculinités. Bruxelles, Le Monde selon les femmes. Retrieved from <https://www.mondefemmes.org/produit/genre-et-masculinites>.

8 Ibid.

1.3. GEVOLGEN

→ Zie transversale fiche 3 'Impact van gendergerelateerd geweld op de gezondheid' voor meer details over het 'traumatisch geheugen'.

Voor de slachtoffers

- **Fysieke blessures:** bloedingstoringen, snijwonden, brandwonden, breuken (waarvoor lange periodes van werkonbekwaamheid kunnen ontstaan), etc.
- **Psychologische stoornissen:** verlies van zelfwaardering, depressie, stress, angst, paniekaanvallen, wanhoop, etc.
- Symptomen van **posttraumatisch stressyndroom:** gevoelens van angst of onmacht, nachtmerries, uit de weg gaan van mensen en plaatsen die geassocieerd zijn met het trauma, prikkelbaarheid, hypervigilantie, etc.
- Reactiveren van het **traumatisch geheugen:** flashbacks, herbeleven, bv. het steeds opnieuw bepaalde woorden van de dader te horen, bepaalde scènes te zien of bepaalde fysieke belevingen opnieuw te ervaren, etc.
- **Chronische gezondheidsproblemen:** slaapstoornissen, gastro-intestinale problemen, verlies van eetlust, hoofdpijn, rugpijn, fibromyalgie, etc.
- **Verslavingen:** vluchten in alcohol, drugs of medicijnen.
- **Sociaal isolement:** schaamte, schuldgevoelens, het ondergaan geweld verzwijgen. Verlies van vertrouwen en het op zichzelf terugplooiën, maken het vaak moeilijk om met het slachtoffer in contact te treden.
- **Zelfmoordpogingen:** vaak herhaald
- **Vrouwenmoord of femicide:** 40 à 70 % van de vrouwen die slachtoffer zijn van moord, worden gedood door hun (ex-)partner, vaak in het kader van een geweldadige relatie.⁹
- **Impact op de zwangerschap:** miskraam; laattijdig beroep doen op prenatale zorg; toename van de doodgeboortes en voortijdige bevallingen; laag geboortegewicht.¹⁰

Voor kinderen

- Risico op blessures en seksuele agressie.
- Affectieve en gedragsproblemen die analoog zijn aan problemen van kinderen die slachtoffer zijn van fysieke mishandeling.
- Symptomen van posttraumatisch stressyndroom: angst, prikkelbaarheid, nachtmerries, woedeaanvallen, mijden van situaties die herinneren aan het geweld.
- Agressiviteit, hyperactiviteit, concentratieproblemen.
- Leerstoornissen, afhaken op school.
- Verlatingsyndroom: gevoel van constante onveiligheid gekoppeld aan een irrationele (of juist niet-irrationele) angst verlaten te worden.
- Weglopen, delinquentie, zwangerschap tijdens adolescentie.
- Isolement, depressie, zelfmoordgedachten
- Risico om op volwassen leeftijd het gedrag van slachtoffers of agressoren (afhankelijk van het geval) te herhalen.

9 Wereldgezondheidsorganisatie (2012). Understanding and addressing violence against women. Fiche WHO/RHR/12.36. Geneva; WHO. Retrieved from https://www.who.int/reproductivehealth/topics/violence/vaw_series/en.

10 Ibid.

2 | Juridisch kader

→ Zie transversale fiche 2 'Maatregelen voor internationale en nationale bescherming betreffende gendergerelateerd geweld' voor juridische teksten die van toepassing zijn op alle vormen van gendergerelateerd geweld.

In het internationale recht

De **Conventie over de uitbanning van alle vormen van discriminatie tegenover vrouwen (CEDAW, goedgekeurd in 1979 en van kracht sinds 1981)** is de belangrijkste conventie van internationaal recht inzake vrouwenrechten. Deze conventie bevat echter geen expliciet verbod op geweld tegenover vrouwen in gezins- of relatiecontext. Om deze lacune op te vullen heeft het Comité van de VN voor de uitbanning van discriminatie van vrouwen, dat het toezichtsorgaan is van deze conventie, in 1992 een algemene aanbeveling gepubliceerd over geweld tegenover vrouwen. Hierin wordt geweld tegenover vrouwen duidelijk beschreven en aangeduid als een vorm van discriminatie. In diezelfde aanbeveling wordt gepreciseerd dat de regeringen uitgebreide maatregelen moeten nemen om geweld tegenover vrouwen te bestrijden¹¹. In 1999 heeft de Algemene Vergadering van de VN een facultatief protocol aangenomen met betrekking tot de conventie (van kracht sinds 2000 en geratificeerd door 60 staten), dat de mogelijkheid voorziet individuele klachten in te dienen volgens het model van de Conventie tegen foltering.

De **Verklaring over de uitbanning van geweld tegenover vrouwen (1993)**, aangenomen door de Algemene Vergadering van de VN ten gevolge van de conferentie over mensenrechten in Wenen, bevat ook verduidelijkingen in verband met geweld tegenover vrouwen. De verklaring heeft geen dwingend karakter op juridisch vlak, maar wel een sterke symbolische waarde. Deze verklaring erkent dat geweld tegenover vrouwen "de vertaling is van historisch ongelijke machtsverhoudingen tussen mannen en vrouwen, die geleid hebben tot dominantie en discriminatie, uitgeoefend door deze eersten, en

die de bevordering van deze laatste afgeremd heeft", en dat dit geweld "een van de belangrijkste sociale mechanismen is die verantwoordelijk zijn voor de onderwerping van vrouwen aan mannen".

De **speciale rapporteur over geweld tegenover vrouwen**, benoemd sinds 1994 door de Commissie van de mensenrechten van de VN, publiceert elk jaar een gedetailleerd rapport over de mondiale situatie.

Het **actieplatform van de Wereldvrouwenconferentie van Peking (1995)** vermeldt de specifieke doelstellingen binnen een aantal domeinen, waaronder geweld tegenover vrouwen, armoede, educatie, meisjesrechten, etc. Dit document heeft geen dwingend karakter, maar speelt een belangrijke rol als referentiesysteem, o.a. omdat het een politiek en moreel engagement vertegenwoordigt voor de ondertekenende staten. De werking van dit platform is onderworpen aan een periodiek onderzoek om de vijf jaar, zowel op het niveau van de ondertekenende staten als op het niveau van de VN.

In het Europese recht

In 2016 heeft België het Verdrag van de Raad van Europa geratificeerd over de preventie van en de strijd tegen geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld (genaamd 'Verdrag van Istanbul').¹² De bijkomende engagementen krachtens dit verdrag die ons land aanging, werden vertaald in het nationaal Actieplan voor de strijd tegen alle vormen van gendergerelateerd geweld 2015-2019¹³ en het toekomstige plan 2020-2024.

11 <https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CEDAW/Pages/CEDAWIndex.aspx>.

12 <https://igvm-iefh.belgium.be/sites/default/files/downloads/CAHVIO%20English.pdf>.

13 <https://igvm-iefh.belgium.be/nl/activiteiten/geweld/nap>.

In het Belgische recht

Partnergeweld is strafbaar in België, wat werd vastgelegd in meerdere wetten.

Ziehier de belangrijkste wetteksten hieromtrent:

- De wet van 4 juli 1989 die verkrachting tussen echtgenoten strafbaar stelt.
- De wet van 24 november 1997 die geweld binnen het koppel wil bestrijden.
- De wet van 30 oktober 1998 die psychologisch geweld en pesterijen in het strafwetboek invoert.
- Artikel 327 van het Strafwetboek betreffende het bedreigen met een aanslag tegen personen.
- De wet van 6 januari 2003 die de toewijzing van de gezinswoning aan de partner die slachtoffer is, mogelijk maakt.
- Het feit dat het geweld gepleegd wordt tegen de partner, wordt in het strafrecht beschouwd als een verzwarende omstandigheid. Dit houdt in dat de straffen zwaarder zijn (artikel 410 van het strafrecht).
- De procureur des Konings beschikt, op grond van de wet, over uitgebreide bevoegdheden in geval van partnergeweld (artikel 46 van het Wetboek van strafvordering).
- Professionele hulpverleners (v/m/x) die ertoe gehouden zijn het **beroepsgeheim** te respecteren, hebben het **recht**, onder bepaalde voorwaarden, dit te verbreken en de vermeende feiten van echtelijk geweld te melden (artikel 458 bis van het Strafwetboek).

→ Zie transversale fiche 2 'Maatregelen voor internationale en nationale bescherming betreffende gendergerelateerd geweld' waarin de situaties waarbij het beroepsgeheim mag verbroken worden, gedetailleerd beschreven worden.

Voor daders van geweld:

De procureur des Konings kan een bevel van tijdelijk huisverbod opleggen van maximum 14 dagen (max. 3 maanden na verlenging door de familierechtbank) aan een persoon die een ernstig en dreigend gevaar vormt voor de veiligheid van personen die onder hetzelfde dak verblijven (wet van 15 mei 2012, gewijzigd op 24 mei 2019).

Voor kinderen:

→ Zie specifieke fiche 8 'Gendergerelateerd geweld bij kinderen in de context van internationale bescherming'.

De familierechtbank is bevoegd om dringende en voorlopige maatregelen te nemen. De familierechtbank beschikt over een familiekamer en een jeugdkamer. De familiekamer behandelt alle burgerlijke geschillen met familiaal karakter. In geval van dringende zaken kan de familierechtbank zich uitspreken in kortgeding. De familierechtbank kan ook voorlopige maatregelen opleggen. De voorlopige maatregelen kunnen van verschillende types zijn: opvang van de kinderen, toekenning van huisvesting, bijdrage, etc.. Deze maatregelen worden ingesteld in afwachting van de afronding van de gerechtelijke procedure (bv.: scheiding).

De jeugdkamer behandelt dossiers met betrekking tot minderjarigen die voor de rechter moeten verschijnen, of wanneer zichzelf, beide ouders of één van de ouders beroep doen op de jeugdrechter.

3 | Identificatie

→ Zie transversale fiche 4 'Individuele gespreksvoering' voor meer informatie omtrent de basisvaardigheden betreffende gespreksvoering.

3.1. AANDACHTSPUNTEN VOOR DE SOCIALE EN MEDISCHE INTAKE

Het onderwerp partnergeweld aansnijden

Het is niet evident het onderwerp partnergeweld aan te snijden omdat de daders, de slachtoffers en soms ook de entourage vaak van oordeel zijn dat het niet om partnergeweld gaat of omdat ze dit geweld geheim willen houden.

Tip! Indien het volgende als richtlijn in het centrumreglement opgenomen wordt: 'De intake gebeurt in de regel met elke bewoner/bewoonster afzonderlijk', zal het makkelijker zijn dit te laten respecteren en te vragen om de persoon alleen te zien.

Etappes om slachtoffers van partnergeweld te identificeren:

- 1 De signalen analyseren die de mogelijkheid bevestigen of ontkrachten dat de persoon slachtoffer is van echtelijk geweld, en deze registreren in het sociaal/medisch dossier, afhankelijk van uw functie.
- 2 Overleg plegen - in het kader van het gedeeld beroepsgeheim - met een collega en/of een multidisciplinair overleg (MDO)/de miniteam, en bij voorkeur een organisatie raadplegen die gespecialiseerd is op vlak van partnergeweld.

- 3 Een individueel gesprek organiseren en, indien mogelijk, de vrees voor geweld bespreken met de betrokken persoon: de eigen ongerustheid tot uitdrukking brengen via een open vraag. Het slachtoffer zal niet altijd rechtstreeks antwoorden. Maar deze manier van inleiden kan het gesprek over geweld deblokken en een eventueel taboe hierrond neutraliseren.
- 4 Feedback geven binnen het miniteam/Multidisciplinair overleg en een actieplan opstellen, aangepast aan de noden en hulpvragen uitgedrukt door en afgesproken met de betrokken persoon.

Aandachtspunten bij de sociale intake

- De persoon ontvangen op een rustige plek, die een gevoel van veiligheid oproept, haar op een rustige en geruststellende toon toespreken.
- Het slachtoffer alléén ontvangen (zonder kind, partner, familielid).
- Haar verzekeren dat dit gesprek vertrouwelijk is, dat er niet geoordeeld wordt en dat haar eigen tempo en ritme zal gerespecteerd worden.
- Indien nodig, zorgen voor een neutrale tolk (niet de echtgenoot, niet iemand van de familie).
- De persoon ertoe aanmoedigen het woord te nemen (zie hieronder voorstellen voor vragen en voorbeeldzinnen).
- Herformuleren en vragen hetgeen men begrepen heeft te bevestigen.
- Refereren naar het Belgische wettelijke kader.

Aandachtspunten bij de medische intake

- Alert zijn inzake identificatiesignalen die hieronder opgesomd worden.
- Alert zijn inzake eventuele kwetsuren¹⁴, slagen, op het lichaam of op de geslachtsorganen (vulva en anus), en niet aarzelen de persoon te vragen in welke context dit gebeurd is.
- Alert zijn inzake bepaalde kenmerken van verwondingen: in situaties van partnerge-

weld bevinden de slagen zich eerder aan de voorkant van het lichaam (het gezicht, het hoofd, de hals, de bovenste ledematen, de contactpunten zoals de polsen, de borstkas en de benen). De verwondingen zijn dikwijls meervoudig, gevarieerd, en dateren uit verschillende periodes (bv. verschillende kleuren van bloeduitstortingen). Al deze elementen zijn aanduidingen die de hulpverlening alert moet maken.

3.2. SIGNALLEN VOOR IDENTIFICATIE

De signalen voor partnergeweld bij slachtoffers kunnen als volgt ingedeeld worden:

Fysieke signalen

- Herhaalde verwondingen: bloeduitstortingen, snijwonden, beten of kwetsuren aan het hoofd
- Kneuzingen en breuken: van de neus, de lange beenderen, de ribben
- Ontwrichtingen: van het kaakbeen en de schouder
- Brandwonden
- Gebroken tanden
- Hoofdletsels
- Beschadiging van de geslachtsorganen, etc.

Psychosomatische signalen

- Depressieve toestand
- Beven
- Hoofdpijn en maagkrampen
- Vermoeidheid
- Angst
- Slaapstoornissen
- Hyperventilatie
- Hartkloppingen, etc.

Signalen met betrekking tot gedrag

- Compleet afwijzen van elk voorstel tot hulp
- Moeite ervaren om oogcontact te maken
- Afspraken steeds uitstellen
- Onderdanige houding
- Verwarde en onduidelijke hulpvragen
- Grote zenuwachtigheid, zelfs agressiviteit
- Vrouwen worden altijd vergezeld door hun partner
- Vaak beroep doen op zorgverleners/verleenster met vage klachten
- Gebruik van slaappillen en pijnstillers
- Zelfmoordpogingen
- Op zoek zijn naar een verklaring voor het lijden, etc.

¹⁴ Maison Plurielle (2016). Protocole commun de mise en sécurité des victimes. Cahier de recommandation. Charleroi. Retrieved from <https://www.maisonplurielle.be/nos-outils>.

3.3. VOORBEELDVRAGEN

Tip ! De beste vragen zijn diegene die men naar eigen gevoel zelf kan stellen, die niet kunstmatig of geforceerd overkomen. De vragen moeten eenvoudig zijn en aangepast aan de leeftijd en de maturiteit van de persoon. Onderstaande lijst is bedoeld als leidraad.

Sociale intake

Vragen stellen over de aard van de relatie:

- Ik merk dat u het moeilijk heeft. Hoe gaat het momenteel in uw relatie?
- Wie neemt de beslissingen thuis?
- Laat uw echtgenoot u doen wat u wilt doen, en wanneer u dat wilt? Hoe wordt je dagindeling bepaald?
- Met wie heb je sociale contacten, spreek je regelmatig af?

Vragen of iemand zich gewelddadig gedraagt tegenover de betrokken persoon:

- Wat gebeurt er wanneer jullie ruzie hebben?
- Heeft u soms het gevoel bepaalde dingen te doen tegen uw wil? En indien ja, in welke zin?
- Welk gevoel komt er bij u op wanneer u aan uw gezin, relatie denkt?
- Voor welke personen bent u ooit al eens bang geweest?
- Waarom bent u bang? Waarvoor bent u bang?
- Hebt u reeds geweld ondergaan? Kunt u dat geweld nader beschrijven?
- Wat gebeurt er wanneer jullie ruzie hebben? Hoe houdt het op?
- Hoelang duurt die situatie reeds?
- Hoe werd de beslissing genomen over wel of geen kinderen te nemen?

Belangrijk:

Wanneer het slachtoffer zegt bang te zijn, die angst samen met haar identificeren: vrees voor haar leven, bang om te mishagen, bang voor zijn reactie. Sommige slachtoffers beweren dat ze niet bang zijn (bv. vrezen niet voor hun leven), maar indien men er samen dieper op in gaat en indien de vraag inzake angst uitgespit wordt, dan blijken er andere angsten te zijn die duiden op gevaar.

Een vrouw die onder druk ligt, vertelt soms de versie van haar partner: *"Het is mijn schuld, ik ben te zwak, ik heb op zijn zenuwen gewerkt, etc."*. Altijd de vraag stellen: *"En u, wat denkt u ervan?"*, om samen met haar de manipulatie technieken van de dader te deconstrueren, schuldgevoel weg te nemen en te wijzen op de verantwoordelijkheid van de dader.

Op medisch vlak

Uw ongerustheid uiten over zichtbare verwondingen

- Ik maak me ongerust over de verwondingen die ik zie. Hoe komt dat?
- Kunt u me wat meer in detail uitleggen hoe u aan die verwondingen komt, want dat baart me zorgen?

Deze vragen stellen, niet oordelen, maar vertrekken vanuit de eigen bezorgdheid om de conversatie op gang te brengen.

- Alert zijn inzake discrepanties tussen het verhaal van de persoon en de geobserveerde verwondingen: bv. zichtbare sporen van wurging tegenover *"ik ben van de trap gevallen"*, of een zichtbare bloeding tegenover *"ik ben tegen een deur gelopen"*.

4 | Stappen na identificatie

Preambule

De persoon die internationale bescherming aanvraagt, krijgt informatie over de begeleiding die kan aangeboden worden op verschillende domeinen. De betrokken persoon beslist zelf over welke aspecten van dit aanbod hij/zij wenst gebruik te maken. De enige uitzondering op deze regel betreft acties in hoogdringende situaties.

Binnen de opvangstructuur kan het begeleidingsaanbod georganiseerd worden door verschillende medewerkers/mede-

werksters of diensten. Ook op externe partners kan beroep gedaan worden.

De opvangstructuur organiseert de overleg- en communicatiekanalen tussen de verschillende professionele hulpverleners om het aanbod maximaal te coördineren.

Indien de persoon geen verdere stappen wenst te ondernemen, blijf dan luisterbereid en beschikbaar en nodig hem/haar uit terug te keren wanneer hij/zij hier klaar voor is.

4.1. OP PSYCHOSOCIAAL VLAK

- Let erop de betrokken persoon regelmatig te ontmoeten, maar niet in bijzijn van de dader of de kinderen.
- Aan de betrokken persoon de domeinen voorstellen waar ze steun kan krijgen, zowel binnen de opvangstructuur als via gespecialiseerde organisaties en officiële instanties buiten de opvangstructuur.
- Uitleggen dat de persoon zelf kan beslissen over de gewenste steun en dat zij ondertussen van gedachte kan veranderen.
- Het beroepsgeheim en de beperkingen ervan uitleggen.
- Samen de etappes evalueren die de persoon wil en kan afleggen en die waarvoor ze zich nog niet klaar voor voelt.
- Uitleggen wat u, als hulpverlener, kunt doen en wat de persoon zal moeten doen. Afspraken maken over de te volgen aanpak, waarbij de betrokken persoon steeds de beslissingen neemt en in eerste lijn handelt; de zorgverlener plaatst zichzelf in tweede lijn ter ondersteuning van de betrokken persoon.
- De persoon informeren over de mogelijkheid raad te krijgen van gespecialiseerde organisaties inzake partnergeweld (zie contactlijst) en hem/haar helpen die te contacteren.
- De persoon informeren over de mogelijkheid een psycholoog te raadplegen, over de voordelen van dit type begeleiding, haar correct informeren en eventuele vooroordelen wegnemen, administratieve stappen vergemakkelijken om de toegang tot psychologische ondersteuning te faciliteren.
- De vraag tot ondersteuning van de persoon in ontvangst nemen en de verwachtingen bespreken.
- Met de betrokken persoon een opvolgingsgesprek vastleggen, alsook de verdere etappes bij elk gesprek.

Belangrijk: Herkennen en aanvaarden van de vaak voorkomende ambivalentie bij personen die partnergeweld ervaren.

Het is belangrijk de context van de dynamiek van partnergeweld voor ogen te houden wanneer de betrokken persoon afhaakt, het geweld minimaliseert (direct of bij verdere gesprekken) of de overeengekomen stappen niet onderneemt. Dat kan verklaard worden door de angst die ze heeft voor de dader, de angst voor consequenties, de angst voor de impact op het eigen statuut en dat van de kinderen, de afhankelijkheid ten opzichte van de partner, schuld- en schaamtegevoelens, wantrouwen ten opzichte van de politie, het gerecht en/of de hulpverlening.

→ Zie transversale fiche 4 'Individuele gespreksvoering' voor meer informatie over de fasen van verandering.

Het trauma en het slachtofferschap, vooral wanneer deze meervoudig is, kunnen een zware weerslag hebben op het algemeen welzijn, de cognitieve capaciteit en de emotionele reactiviteit van de slachtoffers. Dit moet voor ogen gehouden worden wanneer de reacties en acties geëvalueerd worden die door de betrokken persoon (niet) ondernomen worden.

4.2. OP HET VLAK VAN GEZONDHEID

- Een consultatie bij de medische dienst voorstellen en organiseren.
- Het slachtoffer alléén zien (zonder kinderen, zonder partner) en, indien nodig, een tolk vragen die opgeleid is in gendergerelateerd geweld.
- Bijkomende onderzoeken voorstellen in functie van de antecedenten en de klachten van de persoon:
 - Een lichamelijk onderzoek voorstellen op grond van de anamnese om sporen te vinden van letsels, slagen en verwondingen. Indien de persoon akkoord gaat, foto's nemen (vooraleer de sporen van de slagen verdwijnen) en kopieën ervan bewaren in het medisch dossier.
 - Laboratoriumtests voorstellen om seksueel overdraagbare aandoeningen op te sporen in geval van seksueel geweld.
 - Zwangerschapstest voorstellen en de verschillende mogelijkheden uitleggen indien het om een ongewenste zwangerschap gaat.
- De persoon informeren over contraceptieve middelen waarvan in het opvangcentrum gebruik kan gemaakt worden.
- Samen de behoefte aan psychologische, of eventueel zelfs psychiatrische begeleiding inschatten (indien het slachtoffer tekenen van zware depressie vertoont, van shock, dissociatie, ernstige post-traumatische stress) en dit, mits toestemming, bespreken met de collega's van de psychosociale dienst.
- Voorstellen een gedetailleerd certificaat op te laten maken van de slagen en het belang ervan benadrukken voor de verdere begeleiding (procedure met betrekking tot de internationale bescherming, de strafprocedure).
- Indien gevraagd wordt het ondergane geweld (fysiek en psychologisch) te attesteren, een raadpleging organiseren met de centrumarts. Indien dit niet mogelijk is op het niveau van de medische dienst van het opvangcentrum, de persoon doorverwijzen naar een gespecialiseerde dienst.
- Na elke externe consultatie afspreken om samen met de persoon een evaluatie te doen en een goede coördinatie van het zorgproces verzekeren.

Gedetailleerd medisch certificaat van slagen en verwondingen en tijdelijke arbeidsongeschiktheid

Het **medisch certificaat dat de slagen en verwondingen vastlegt**, is de referentietool en een belangrijk element voor de strafbepaling in geval van klacht:

- Het wordt opgemaakt op vraag van het slachtoffer;
- Het wordt uitsluitend aan het slachtoffer overgemaakt en altijd persoonlijk overhandigd (niet aan de politie of gerechtelijke overheden);
- Het kan bewaard worden in het medisch dossier indien het slachtoffer bang is om het zelf bij te houden;
- Het certificaat mag onderstaande NIET vermelden: de identiteit van de mogelijke dader, de verantwoordelijkheden van eender welke persoon, de verklaringen van het slachtoffer betreffende derden.

Het is van belang een **certificaat van tijdelijke arbeidsongeschiktheid** op te stellen, zelfs met betrekking tot personen die internationale bescherming aanvragen en niet werken. Dit is een bewijs van de ernst van het ondergane geweld.

Zelfs indien het slachtoffer geen klacht wil indienen op de dag van de consultatie, is het van uiterst belang dat de feiten door de arts opgetekend worden. Deze formaliteit heeft geen gerechtelijke vervolging van de geweldpleger tot gevolg, maar is nuttig indien het slachtoffer beslist later klacht in te dienen, te scheiden, etc.

Zie model in bijlage 1.

4.3. OP JURIDISCH VLAK

- De betrokken persoon informeren over het feit dat zij recht heeft op bescherming/veiligheid in België (klacht neerleggen bij een politiedienst/informatie bij het parket) voor zichzelf en haar kinderen.
- De betrokken persoon informeren over de mogelijkheid een scheidingsprocedure in gang te zetten, indien zij dat wenst, en haar bijstaan in het maken van een afspraak met een vereniging die gespecialiseerd is in partnergeweld, die haar kan inlichten over haar rechten en de implicaties inzake het hoederecht voor de kinderen.
- Uitleggen dat het neerleggen van klacht bij de politie geen invloed heeft op de aanvraag van internationale bescherming.
- Het slachtoffer informeren over de mogelijkheid een afzonderlijke aanvraag van internationale bescherming te doen.
- De stappen vergemakkelijken opdat de betrokken persoon een aparte aanvraag van juridische bijstand kan indienen bij het Bureau voor Juridische Bijstand (BJB).
- De vrouw informeren dat ze het CGVS kan contacteren via haar advocaat met de vraag of de gesprekken voor haarzelf en haar man op verschillende tijdstippen kunnen plaatsvinden.
- De betrokken persoon informeren dat zij een vertrouwenspersoon mag meenemen naar het gesprek en nagaan of de voorwaarden met betrekking tot een vertrouwenspersoon vervuld zijn. Indien de persoon een vertrouwenspersoon vraagt maar niemand kent, overweeg dan intern de verschillende mogelijke opties.
- De vrouw informeren over het belang van het bespreken van de situatie van partnergeweld met haar advocaat. Haar bezwaren aanhoren omtrent eventuele drempels hiertoe.

Opheffen van het beroepsgeheim

Indien u ongerust bent over een situatie, is het belangrijk eerst te proberen uw ongerustheid mee te delen aan de betrokken persoon. Indien het slachtoffer geen klacht wil indienen, maar toch in gevaar is, dan is het uw plicht het beroepsgeheim op te heffen.

Vooraleer beroep te doen op het parket om de situatie van geweld te melden, is het aan te raden eerst met uw collega's, uw coördinator/coördinatrice en diensten die gespecialiseerd zijn in partnergeweld, te overleggen

→ Zie transversale fiche 2 'Maatregelen voor internationale en nationale bescherming betreffende gendergerelateerd geweld'.

om de stappen te valideren of om te zien of andere acties mogelijk zijn. In geval van opheffing van het beroepsgeheim is het van primordiaal belang het slachtoffer in veiligheid te stellen.

Twee mogelijke situaties: gezin met kinderen en zonder kinderen¹⁵

Zelfs indien klacht werd neergelegd door het slachtoffer of aangifte van een misdrijf werd gedaan door een professionele hulpverlener (v/m/x), is de procedure vaak lang en is dit geen onmiddellijke oplossing om de veiligheid van het slachtoffer te garanderen. Dringende

maatregelen kunnen genomen worden door de directie van het opvangcentrum en voorlopige maatregelen kunnen ook aangevraagd worden bij de rechtbank van eerste aanleg of bij de vrederechter.

Situatie 1: partnergeweld in een kinderloos koppel.

In geval van een situatie van partnergeweld, waar geen kinderen bij betrokken zijn, kan de directie van het opvangcentrum de nodige maatregelen nemen ter bescherming van het slachtoffer, zodat de twee partners gehuisvest zijn in verschillende opvangcentra. Het opleggen van deze maatregelen vormt geen obstakel voor eventuele strafmaatregelen.

De mogelijke maatregelen ten opzichte van de geweldpleger zijn:

- Disciplinaire transfer (art. 45, 7° opvangwet)
- (Tijdelijke) uitsluiting van de geweldpleger en eventuele toewijzing tot een andere opvangstructuur wanneer hij terug in het net gere-integreerd wordt (art. 45, 8° en 9° opvangwet)

De mogelijke maatregelen ten opzichte van het slachtoffer zijn:

- Wijziging van de verplichte plaats van inschrijving van het slachtoffer op initiatief van Fedasil (art. 11 § 3 opvangwet)
- Transfer van het slachtoffer naar een andere opvangstructuur bij wijze van orde-maatregel (art. 44 opvangwet)
- Niet meedelen van de nieuwe huisvestingsplaats aan de geweldpleger.

¹⁵ Fedasil (2019). Le rôle de l'Agence dans les conflits intrafamiliaux au sein des centres d'accueil » Avis juridique nr. 63 daté du 7/05/2019.

Situatie 2: partnergeweld bij een koppel mét kinderen

Het nemen van dergelijke maatregelen in het kader van partnergeweld wordt delicaat wanneer er minderjarige kinderen zijn (zowel indien het geweld gericht is tegen deze kinderen als tegen andere gezinsleden), daar deze maatregelen een gezin verdelen.

Wanneer er dus een kind bij betrokken is, moet een evenwicht gevonden worden tussen veiligheid van het slachtoffer en andere belangen zoals:

- het hoger belang van het kind
- het respect voor de eenheid van het gezin

Immers, de opvangwet stipuleert dat in alle beslissingen die door Fedasil genomen worden betreffende de minderjarige, het hoger belang van het kind primeert. Fedasil kan evenwel geen maatregelen nemen die ingaan tegen de bevoegdheden van de gerechtelijke overheid, zoals het nemen van beslissingen inzake hoederecht. Er moet dus een onderscheid gemaakt worden tussen situaties waar reeds een gerechtelijke beslissing van kracht is en situaties waar dat (nog) niet het geval is.

Gerechtelijke (voorlopige) beslissing over echtscheiding/voogdij/hoederecht over de kinderen

In dat geval zal de rechtbank overgaan tot de afweging van de belangen, en zal Fedasil de nodige maatregelen nemen om de uitvoering van het vonnis te vergemakkelijken.

Bijvoorbeeld, indien de rechtbank besloten heeft dat de moeder het hoederecht over de kinderen krijgt, en dat de vader bezoekrecht krijgt, kan Fedasil de vader aan een ander opvangcentrum toewijzen dan dat van de andere gezinsleden en aan de vader het bezoekrecht toekennen.

(Nog) geen gerechtelijke beslissing over echtscheiding/voogdij/voogdijrechten

Bij afwezigheid van een gerechtelijke beslissing moet een evenwicht gevonden worden dat het hoger belang van het kind respecteert.

Fedasil kan niet vooruitlopen op de gerechtelijke beslissing met betrekking tot het hoederecht en de bezoeksmodaliteiten, en ook niet op een eventuele strafbepaling van 'schuld' en 'dader'. Het is dus extreem delicaat maatregelen te nemen die bijvoorbeeld een ouder scheiden van de rest van het gezin zonder dat een rechter zich uitgesproken heeft over de kwestie.

Indien het niet dringend is, is het mogelijk voorlopige maatregelen te vragen aan de rechtbank van eerste aanleg (voor een slachtoffer dat de echtscheiding wil vragen) of aan de vrederechter (voor een slachtoffer dat nog niet de intentie heeft de scheiding te vragen).

Indien het wel dringend is, zal Fedasil een beslissing moeten nemen om de kinderen te beschermen: een dergelijke maatregel moet gebeuren in overleg met de bevoegde instanties, om een coherente aanpak te garanderen in het geheel van het opvangnet en de toepassing ervan te beperken tot zeer ernstige en dringende gevallen.

4.4. VEILIGHEID IN HET OPVANGCENTRUM

→ Zie transversale fiche 6 'Veiligheid in het opvangcentrum' voor algemene maatregelen met het oog op het inperken van gendergerelateerd geweld in het centrum. Hier worden de maatregelen specifiek met betrekking tot partnergeweld opgesomd.

INDIEN U DRINGEND MOET HANDELEN EN DE POLITIE OF HET PARKET MOET BELLEN:

↘ **Levensbedreigende situatie (gevaar voor de veiligheid van de personen):** Politie 101

↘ **Verontrustende situatie, maar niet levensbedreigend**

Vraag de politie-inspecteur die belast is met partnergeweld of de referentiemagistraat voor partnergeweld (parket) die opgeleid werden in de toepassing van de omzendbrief (COL 4/2006, herzien op 12.10.2015), voor een betere hulpverlening.¹⁶

- Waakzaam zijn voor signalen die erop kunnen wijzen dat de autonomie van de persoon gelimiteerd wordt (bv. het woord niet nemen, beperkte bewegingsvrijheid, de persoon wordt altijd vergezeld tijdens haar verplaatsingen etc.).
- Regelmatige individuele gesprekken organiseren met de betrokken persoon (om informatie te verschaffen en om af te spreken over de volgende stappen). Indien nodig, beroep doen op vrouwelijke, neutrale tolken, die bij voorkeur vertrouwd zijn met gendergerelateerd geweld.
- Opstellen van een veiligheidsplan met de betrokken vrouw: welke maatregelen moet ze nemen indien ze zich niet echt in veiligheid voelt, wie kan haar contacteren en hoe kan ze zich voorbereiden op een eventueel vertrek uit het centrum (bv. zak met kleren en belangrijke zaken, kopie van papieren op een veilige plek etc.)?
- Erop aandringen bij alle medewerkers dat de wederzijdse communicatie discreet verloopt en dus moet gebeuren op grond van het beroepsgeheim (bv. een situatie niet bespreken tijdens de koffiepauze etc.).
- Aan de dader voorstellen zich te laten begeleiden door gespecialiseerde organisatie (bv. Praxis of vrijwillige plegerhulpverlening bij CAW). Hou er rekening mee dat het bespreken van partnergeweld met de dader en het voorstel tot begeleiding de medewerker/medewerkster van het centrum en het slachtoffer in gevaar kunnen brengen. Vraag een collega aanwezig te zijn tijdens het gesprek als getuige en om een zekere veiligheid te garanderen wanneer agressief gedrag te vrezen is. Zich ervan vergewissen dat het slachtoffer in veiligheid is en geen represailles zal ondervinden omdat ze de stilte doorbroken heeft.

¹⁶ FOD Justitie. Omzendbrief COL 4/2006 (Herzien op 12.10.2015). Gemeenschappelijke Omzendbrief van de minister van Justitie en het college van procureurs-generaal betreffende het strafrechtelijk beleid inzake partnergeweld. Retrieved from: https://igvmiefh.belgium.be/sites/default/files/downloads/col42006_nl.doc.pdf.

5

| Praktische hulpbronnen

Voor een overzicht van gespecialiseerde organisaties, raadpleeg de sociale kaart via de site ACCESS EU: <https://www.we-access.eu/nl/kaart>.

www

TOOLS OM ECHTELIJK GEWELD TE HERKENNEN

De 'geweldmeter' (violentometer): biedt de mogelijkheid na te gaan of de relatie in het koppel gebaseerd is op instemming en geen geweld inhoudt, en ook te checken in hoeverre er van escalatie van geweld sprake is.

Centre Huvertine Auclert (2019). **Violentomètre.** Retrieved from <https://www.centre-hubertine-auclert.fr/article/outil-de-prevention-des-violences-le-violentometre>

'Power and control wheel': biedt de mogelijkheid de verschillende types van controle en macht die zich verschuilen achter fysiek geweld duidelijk te maken.

National Center on Domestic and Sexual Violence: Domestic Abuse Intervention Project (2017). **Power and control wheel.** Retrieved from <https://www.theduluthmodel.org/wheels> (beschikbaar in meerdere talen)

TOOLS OM DE SLACHTOFFERS TE BEGELEIDEN

Het 'empowerment wheel' om de autonomie te versterken van vrouwen die partnergeweld overleefd hebben.

National Center on Domestic and Sexual Violence: The Missouri Coalition Against DV(2017). **Advocacy Empowerment Wheel.** Retrieved from <http://www.ncdsv.org/images/AdvocacyEmpowermentwheelINOSHADIN-NCDSV.pdf>

GRATIS TELEFOON- EN CHATNUMMERS

In geval van nood:
Politie 101, Ziekenwagen 112

In de Franstalige gemeenschap:
Luisterend oor bij partnergeweld:
gratis en anoniem bellen: **0800 30 030**
<https://www.ecouteviolencesconjugales.be>

In Vlaanderen
gratis en anoniem bellen: **1712**, www.1712.be

Voor personen die geen nationale taal spreken:

WE ACCESS

<https://www.we-access.eu/chat-with-us>
➤ Online hulpverlening in verschillende talen: Arabisch, Engels, Frans, Peul, Somalisch, Tigrinya, Amhaars, Soussou, Malinke, etc. (zie planning op de website). Sociale kaart van alle hulpdiensten in heel België. Sensibilisering: video's in meerdere talen

LUISTERENDEOREN

www.luisterendeoren.be of
www.oreillesattentives.be

➤ Mogelijkheid om rechtstreeks te bellen op de gsm van sleutelpersonen die opgeleid zijn in partnergeweld, 22 verschillende talen: Engels, Spaans, Italiaans, Portugees, Armeens, Turks, Chinees, Arabisch, Servo-Kroatisch, Pools, Russisch, Roemeens, Lingala, Swahili, Hindi, Albaans, Bulgaars, Perzisch, Berbers en Somalisch.

BEGELEIDING

Les pôles ressources:

Missie:

- Telefonisch onthaal
- Onthaalpermanentie
- Sociale en juridische consultaties
- Gespecialiseerde en beveiligde opvanghuizen met geheim adres
- Opleiding van professionele hulpverleners

Contact:

Collectif contre les Violences Familiales et l'Exclusion

Luik

Tel: + 32 4 221 60 69

cvfe@cvfe.be

Collectif pour Femmes Battues de La Louvière

Tel: + 32 64 21 33 03

colfembatlalouv@skynet.be

Centre de Prévention des Violences Conjugales et Familiales

Brussel

Tel: + 32 2 539 27 44

info@cpvcf.org

violences.familiales@misc.irisnet.be

ANDERE OPVANGS-, BEGELEIDINGS- EN ORIËNTATIECENTRA

Namen

'Ça vaut pas l'coup'

Begeleiding igv partnergeweld

Tel: + 32 81 777 162

cavautpaslcoup@solidaris.be

Luik

AlternativeS

Opvangs-, begeleidings- en oriëntatiecentrum voor slachtoffers van partnergeweld

Clinique André Renard

1, rue André Renard - 4040 Herstal

Tel: + 32 4 248 75 98 of

+ 32 4 248 72 20 (service rendez-vous)

violences.conjugales@arenard.be

ASBL Maison Plurielle

67, Avenue du Centenaire

6061 Montignies-sur-Sambre (Charleroi)

Tel: + 32 71 94 73 31 of

+ 32 492 65 55 47

www.maisonplurielle.be

BEGELEIDING VAN GEWELDPLEGRS

Praxis

Missie:

- Organisatie van responsabiliseringsgroepen voor geweldplegers
- Organisatie van informatie- en opleidingsmomenten voor professionele hulpverleners
- Werken in netwerkverband met opvangdiensten voor slachtoffers, politiediensten, gerechtsdiensten en psycho-medische-sociale diensten in het algemeen.

Contact:

Praxis - Luik

Tel.: + 32 4 228 12 28

liege@asblpraxis.be

Praxis - Henegouwen

Tel.: + 32 64 34 19 00

hainaut@asblpraxis.be

Praxis - Brussel

Tel.: + 32 2 217 98 70

bruxelles@asblpraxis.be

www.asblpraxis.be

CAW: Centrum Algemeen Welzijn

Missie:

- Onthaal
- Telefonisch consult
- Eerste consultatie en evaluatie
- Juridische, sociale en psychologische ondersteuning
- Crisishulp
- Opvang/huisvesting
- Preventie

Contact:

Voor de Vlaamse Gemeenschap

Tel.: + 32 800 13 500

www.caw.be

Family Justice Center & Veilig Thuis

Missie:

Benadering via netwerken van verschillende sectoren (gezondheid, sociaal, juridisch):

- geweld stoppen
- de herhaling van geweld verhinderen
- beschermingsfactoren verhogen in een gezin

Contact:

De begeleiding van een gezin binnen een Family Justice Center gebeurt na een doorverwijzing door een professionele hulpverlener/hulpverleenster. Het is dus geen eerste lijnsdienst zoals de luisterlijnen.

Regio's: Antwerpen, Limburg, Oost-Vlaanderen, Turnhout, Mechelen, West-Vlaanderen, Vlaams Brabant

<https://fjc-veiligthuis.be/regio>

6

Bronnen voor verdere studie

- ↘ Ciré (2015). **Migrantes et violences conjugales. Quels sont mes droits ?** Bruxelles. Retrieved from <https://www.cire.be/migrant-e-et-victime-de-violences-conjugales-quels-sont-mes-droits>
- ↘ De Deken, L., Pas, L., Hillemans, K., Cornelis, E., Van Royen, P. (2010). **Detectie van partnergeweld. Een aanbeveling voor de huisarts.** *Huisarts Nu*, 2010;39: S57-S63. Retrieved from <https://www.domusmedica.be/richtlijnen/detectie-van-partnergeweld-eeen-aanbeveling-voor-de-huisarts#screening>
- ↘ Franck, P. (2011). « **Multidisciplinaire aanpak van familiaal geweld** » in *Handboek Familiaal geweld*. Politeia. Retrieved from <https://www.kennisplein.be/Documents/Ge%C3%AFntegreerde%20aanpak%20van%20-%20Auteur%20Pascale%20Franck.pdf>
- ↘ Franck, P., Groen, B., Simons, D. (2017). **“One Safe Place for Hope and Empowerment, Development of Multidisciplinary approach of Domestic Violence, Child abuse and Sexual Abuse in European Family Justice Centers”**, Politeia.
- ↘ Josse, E. (2007). **Les violences conjugales: quelques repères.** Alger. Retrieved from <http://www.resilience-psy.com/IMG/pdf/violconjejalgerie2007.pdf>
- ↘ Maison Plurielle (2016). **Protocole commun de mise en sécurité des victimes.** Cahier de recommandation. Charleroi. Retrieved from <https://www.maisonplurielle.be/nos-outils>
- ↘ World Health Organisation (2012). **Understanding and addressing violence against women.** Fiche WHO/RHR/12.36. Geneva; OMS. Retrieved from https://www.who.int/reproductivehealth/topics/violence/vaw_series/en
- ↘ vzw Zijn - **Beweging tegen Geweld. Folder2. Slachtoffer van partnergeweld.** Brussel. Retrieved from: http://www.vzwzijn.be/upload/docs/ZIJN_folder2_slachtoffervanpartnergeweld.pdf

BIJLAGE 1 RICHTLIJNEN EN MEDISCH CERTIFICAAT BIJ FYSIEK GEWELD

Richtlijnen voor de detectie van partnergeweld
www.domusmedica.be/richtlijnen/detectie-van-partnergeweld-een-aanbeveling-voor-de-huisarts#diagnose

Een elektronische versie kan gedownload worden
op volgende link www.huisarts.be/attestnl/fysiekgeweld_attest.htm

Ondergetekende, dokter in de geneeskunde, verklaar op .../.../20....., onderzocht te hebben
de genaamde
geboren op .../.../19
en wonende
te
en volgende toestand en/of letsels te hebben vastgesteld :

Lichamelijk onderzoek

Lichaamsdelen	Krabben	Echymosen	Hematomen	Schaafwonden	Andere
Hoofd					
Gelaat					
Hals					
Borstkas					
Buik					
Rug					
Armen					
Voorarmen					
Polsen					
Handen					
Benen					
Billen					
Genitalien					
Anus					

Psychische toestand op het ogenblik van de vaststelling :
.....

Oorzaken van de letsels volgens de patiënt :
.....

Doorverwijzing noodzakelijk : O ja O nee
Indien ja : naar waar ?
.....

Ala gevolg van bovenvermeld trauma werd een arbeidsongeschiktheid van .../.../20... tot .../.../20... voorgeschreven.
Datum en handtekening voor akkoord door de patiënt

Stempel van de arts

Handtekening van de arts

Opgemaakt in 3 exemplaren waarvan 2 voor de patiënt en één exemplaar voor het medisch dossier

Gepubliceerd te Brussel in december 2019

Deze fiche 'Partnergeweld en internationale bescherming' maakt deel uit van een geheel van 15 didactische fiches, bestemd voor professionals binnen het opvangnetwerk. De bedoeling is een beter begrip te krijgen van gendergerelateerd geweld in het kader van internationale bescherming en hierop te kunnen inspelen.

Deze publicatie werd uitgewerkt, geproduceerd, uitgegeven en gepubliceerd door GAMS België, in partnerschap met Intact en de European Family Justice Center Alliance (EFJCA), met bijdragen van diverse organisaties (isala asbl, La Voix des femmes asbl, Le Monde selon les femmes asbl, Merhaba vzw, Payoke vzw, SOS Viol asbl), in het kader van het project 'Gender-Based Violence and Asylum: an integrated approach'. Het project werd gefinancierd door het programma 'Asylum, Migration and Integration Fund (AMIF)' van de Europese Commissie (D. G. Migration and Home Affairs).

Het geheel van de fiches en de namen van de personen die bijgedragen hebben tot deze opdracht, vindt men op de website www.gbv-asylum-hub.be

Verantwoordelijke uitgever

GAMS Belgique - GAMS België

Gabrielle Petitstraat, 6 - 1080 Brussel
www.gams.be
info@gams.be

Dit project werd financieel ondersteund door

Towards a more integrated migration policy, made possible by the AMIF

In partnerschap met

